A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2018. november 15.*

„Előzetes döntéshozatal – A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód – 2000/43/EK irányelv – A 3. cikk (1) bekezdésének g) pontja – Hatály – Az »oktatás« fogalma – Külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek ösztönzését célzó ösztöndíjak magánalapítvány általi nyújtása – A 2. cikk (2) bekezdésének b) pontja – Közvetett hátrányos megkülönböztetés – Ezen ösztöndíjak nyújtásának az első jogi államvizsga (*Erste Juristische Staatsprüfung*) Németországban történő teljesítésével kapcsolatos feltételhez kötése”

A C-457/17. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) a Bírósághoz 2017. július 31-én érkezett, 2017. június 1-jei határozatával terjesztett elő a

Heiko Jonny Maniero

és

a **Studienstiftung des deutschen Volkes eV**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta elnökhelyettes, az első tanács elnökeként eljárva, A. Arabadjiev (előadó), E. Regan, C. G. Fernlund és S. Rodin bírák,

főtanácsnok: E. Sharpston,

hivatalvezető: R. Şereş tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2018. május 30-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– H. J. Maniero képviseletében S. Mennemeyer, P. Rädler és U. Baumann Rechtsanwälte,

– a Studienstiftung des deutschen Volkes eV képviseletében E. Waclawik Rechtsanwalt és G. Thüsing jogi egyetemi tanár,

– a német kormány képviseletében T. Henze, M. Hellmann és E. Lankenau, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: német.

– az Európai Bizottság képviseletében D. Martin és B.-R. Killmann, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2018. szeptember 11-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv (HL 2000. L 180., 22. o.; magyar nyelvű különkiadás 20. fejezet, 1. kötet, 23. o.) 2. cikke (2) bekezdése b) pontjának és 3. cikke (1) bekezdése g) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Heiko Jonny Maniero és a Studienstiftung des deutschen Volkes eV (német egyetemi ösztöndíjalap, a továbbiakban: alapítvány) között a H. J. Maniero által az életkora vagy származása miatt állítólagosan elszenvedett hátrányos megkülönböztetés alapítvány általi abbahagyása és az attól való tartózkodás iránti kereset tárgyában folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 2000/43 irányelv (12) és (16) preambulumbekezdése értelmében:

« (12) A faji vagy etnikai származásra való tekintet nélkül minden ember részvételét lehetővé tevő, demokratikus és toleráns társadalmak fejlődésének biztosítása érdekében a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] területén tett intézkedéseknek túl kell mutatniuk az önálló és nem önálló kereső tevékenységhez való hozzáférésen, és olyan területeket is le kell fedniük, mint az oktatás, a szociális védelem, beleértve a szociális biztonságot és az egészségügyi ellátást, a szociális előnyöket, az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférést és azok nyújtását.

[…]

(16) Fontos megvédeni minden természetes személyt a faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetéssel [helyesen: hátrányos megkülönböztetéssel] szemben. […]”

4 Ezen irányelv „A megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] fogalma” címet viselő 2. cikkének (1) és (2) bekezdése ekként rendelkezik:

„(1) Ennek az irányelvnek az alkalmazásában az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy nem állhat fenn közvetlen vagy közvetett, faji vagy etnikai származáson alapuló megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés].

(2) Az (1) bekezdés alkalmazásában:

[…]

b) közvetett megkülönböztetés [helyesen: közvetett hátrányos megkülönböztetés] áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az egy faji vagy etnikai [helyesen: bizonyos faji vagy etnikai] származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint [helyesen: hátrányosan érinthet], kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek."

5 Az említett irányelv „Hatály" címet viselő 3. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A[z Európai Unióra] ruházott hatáskörök keretein belül ez az irányelv vonatkozik minden személyre, mind a köz-, mind a magánszektorban, beleértve az állami szerveket is, a következők tekintetében:

[…]

g) oktatás;

[…]"

A német jog

6 A 2000/43 irányelvet a 2006. augusztus 14-i Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (az egyenlő bánásmódról szóló általános törvény, BGBl. 2006. I, 1897. o.; a továbbiakban: AGG) ültette át a német jogrendbe.

7 Az AGG-nek „A törvény célja" címet viselő 1. §-a értelmében:

„A jelen törvény célja a faji vagy etnikai származáson, nemen, valláson, meggyőződésen, fogyatékosságon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés megakadályozása, illetve felszámolása."

8 Az AGG „Hatály" címet viselő 2. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A jelen törvény az alábbiakkal kapcsolatban tiltja az 1. §-ban felsorolt okok valamelyikén alapuló hátrányos megkülönböztetést:

[…]

7) oktatás"

9 Az AGG „Fogalommeghatározások" címet viselő 3. cikkének (1) és (2) bekezdése kimondja:

„(1) Közvetlen hátrányos megkülönböztetés akkor valósul meg, ha az 1. §-ban felsorolt valamely ok miatt egy személy egy hasonló helyzetben lévő másik személyhez képest kedvezőtlenebb bánásmódban részesül, részesült vagy fog részesülni. […]

(2) Közvetett hátrányos megkülönböztetés akkor valósul meg, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat az 1. §-ban felsorolt valamely ok miatt bizonyos személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érint, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá ha e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek."

10 Az AGG „A hátrányos megkülönböztetés tilalma a polgári jogi jogviszonyokban” címet viselő 19. §-ának (2) bekezdése előírja:

„Egyebekben a faji vagy etnikai származáson alapuló bármely hátrányos megkülönböztetés jogellenes a 2. § (1) bekezdésének 5–8. pontja szerinti polgári jogi jogviszonyok létesítésekor, teljesítésekor, illetve megszűnésekor.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

11 H. J. Maniero Németországban született, és ott lakóhellyel rendelkező olasz állampolgár. 2013-ban a jeneváni (Örményország) Haybusak egyetemen *Bachelor of Laws* diplomát szerzett.

12 Az alapítvány Németországban bejegyzett egyesület, amelynek célja – többek között ösztöndíjak nyújtása révén – az olyan fiatalok felsőoktatásának elősegítése, akik kiemelkedő tudományos vagy művészeti tehetségükre, valamint személyiségükre tekintettel különös, közérdekű szolgálatokat nyújthatnak.

13 2013. december 11-i elektronikus levelében H. J. Maniero azzal a kérdéssel fordult az alapítványhoz, hogy milyen feltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy az alapítványnak a külföldi jogi kutatási vagy tanulmányi projektek ösztönzésére irányuló „*Bucerius Jura*” (a továbbiakban: *Bucerius Jura* program) elnevezésű programja keretében ösztöndíjat kapjon.

14 2014. január 17-i elektronikus levelében az alapítvány tájékoztatta H. J. Manierót, hogy az ösztöndíj megszerzésének feltétele az első jogi államvizsga (*Erste Juristische Staatsprüfung*) sikeres teljesítése.

15 Ugyanaznapi elektronikus levelében a felperes azt válaszolta az alapítványnak, hogy az ötéves tanulmányokat követően általa Örményországban megszerzett diploma a második jogi államvizsgának (*Zweite Juristische Staatsprüfung*) felel meg, mivel az őt ebben a harmadik országban bírói tisztség betöltésére és ügyvédi tevékenység végzésére jogosítja fel. Hozzáfűzte, hogy az ösztöndíjnak a *Bucerius Jura* program keretében történő megszerzéséhez szükséges feltétel feltehetően sérti az egyenlő bánásmód általános elvét, mivel az etnikai vagy társadalmi származáson alapuló hátrányos megkülönböztetést képez.

16 H. J. Maniero nem nyújtott be az erre nyitva álló határidőn belül ösztöndíjnak az említett program keretében történő megszerzésére irányuló pályázatot. Az alapítvánnyal folytatott későbbi levélváltás során H. J. Maniero arra hivatkozott, hogy az alapítvány elutasító magatartása tartotta vissza a pályázat benyújtásától.

17 H. J. Maniero keresetet indított az alapítvánnyal szemben az életkora vagy származása miatt elszenvedett hátrányos megkülönböztetés alapítvány általi abbahagyása és az attól való tartózkodás, 18 734,60 euró összeg megfizetése, valamint útiköltség címén kártérítésre és kiegészítő kamatok megfizetésére irányuló kötelezettség megállapítása iránt.

18 Mivel az elsőfokú és a fellebbviteli német bíróság nem adott helyt a keresetnek, H. J. Maniero felülvizsgálati kérelmet terjesztett a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) elé.

19 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a jogvita megoldása elsősorban attól függ, hogy a külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek ösztönzését célzó ösztöndíjaknak egy bejegyzett egyesület általi nyújtása a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett „oktatás” fogalmába tartozik-e. E tekintetben a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) rámutat, hogy az ezen irányelv alapjául szolgáló bizottsági javaslat a következőre hivatkozott: „az oktatás, amely magában foglalja a támogatásokat és az ösztöndíjakat, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a

tagállamoknak az oktatás tartalmára és az oktatási rendszerek szervezeti felépítésére vonatkozó hatásköreit, valamint a kulturális és nyelvi sokszínűségüket”. Ily módon annak okairól kérdez, hogy végül miért kizárólag az „oktatás” kifejezést tartották meg.

20 Másodsorban – az első kérdésre adott igenlő válasz esetén – ez a bíróság úgy véli, hogy a jogvita megoldása emellett attól a kérdéstől függ, hogy ezen ösztöndíjak nyújtásával összefüggésben az első jogi államvizsga teljesítésével kapcsolatos feltétel a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetést képez-e azon uniós polgárral szemben, aki az Unión kívül hasonló diplomát szerzett, amennyiben a diploma megszerzése helyének kiválasztása semmiféle összefüggésben nem áll az érdekelt etnikai származásával, és amennyiben a Németországban lakóhellyel és folyékony német nyelvtudással rendelkező pályázónak lehetősége lett volna arra, hogy Németországban folytassa jogi tanulmányait, és ott teljesítse az első jogi államvizsgát.

21 Kétségtelen – amint azzal H. J. Maniero érvel –, hogy egy ilyen feltétel hatásaként hátrányosabb helyzetbe kerülnek a külföldön hasonló diplomát szerző külföldi etnikai származású személyek, mivel ezeknek a személyeknek nem volt lehetőségük Németországban tanulni, legalábbis nem könnyedén.

22 A Bundesgerichtshofban (szövetségi legfelsőbb bíróság) azonban kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy H. J. Maniero ilyen hátrányos helyzetű csoporthoz tartozik-e. E bíróság szerint ugyanis egyrészről tökéletesen beszél németül, Németországban rendelkezik lakóhellyel, ekként pedig nehézségek nélkül tanulhatott ebben a tagállamban. Ezen túlmenően nem állt összefüggésben etnikai származásával az a döntése, hogy Örményországban szerez diplomát.

23 Másrészről, ez a bíróság rámutat, hogy – amint az a 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet (C-83/14, EU:C:2015:480) 60. pontjából következik – a 2000/43 irányelv 1. cikkében és 2. cikkének (1) bekezdésében említett, „etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés” fogalmát kell alkalmazni, függetlenül attól, hogy az érintett intézkedés azokat a személyeket érinti, akik bizonyos etnikai származással rendelkeznek, vagy azokat, akiket anélkül, hogy az említett származással rendelkeznének, ezen intézkedés – az előbbiekkel együtt – hátrányosan érint.

24 Harmadsorban – igenlő válasz esetén – e bíróság szerint felmerül a kérdés, hogy a hátrányosan megkülönböztető jellegű kritériumokkal nem rendelkező *Bucerius Jura* program által elérni kívánt oktatáspolitikai célkitűzés a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett objektív igazoló oknak minősül-e.

25 A pályázat tartalma szerint a *Bucerius Jura* program célja a németországi jogi diplomával rendelkező kiemelkedő hallgatók részére külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatása révén külföldi jogrendszerek megismerésének, külföldi tapasztalatok és nyelvtudás megszerzésének biztosítása. Márpedig – mivel ez a célkitűzés semmiféle hátrányosan megkülönböztető jellegű kritériumhoz nem kapcsolódik – a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy az alapítvány által alkalmazott gyakorlat nem képez közvetett hátrányos megkülönböztetést.

26 E körülmények között a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) A [2000/43] irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja szerinti »oktatás« fogalmának hatálya alá tartozik-e a bejegyzett egyesület által külföldi kutatási vagy tanulmányi programok támogatására irányuló ösztöndíjak nyújtása?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén:

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésben említett ösztöndíjak nyújtása esetén a pályázónak a [2000/43] irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontja értelmében vett közvetett hátrányos megkülönböztetését jelenti-e a Németországban letett első jogi államvizsga részvételi

feltételként való előírása, ha az uniós polgár pályázónak, aki egy Európai Unión kívüli államban szerzett hasonló végzettséget anélkül, hogy a végzettség megszerzése helyének kiválasztása összefüggésben állna a pályázó etnikai származásával, ugyanakkor állandó lakóhelyére és folyékony német nyelvtudására tekintettel a belföldiekhez hasonlóan lehetősége volt arra, hogy a belföldi jogi tanulmányokat követően letegye az első jogi államvizsgát?

Van-e e tekintetben jelentősége annak, hogy az ösztöndíjprogramnak – amelynek nincsenek hátrányosan megkülönböztető jellegű szempontjai – az a célja, hogy Németországban jogi tanulmányokat végzők számára külföldi kutatási vagy tanulmányi program támogatása révén külföldi jogrendszerek megismerését, illetve külföldi tapasztalatok és nyelvtudás megszerzését biztosítsa?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

27 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra kíván választ kapni a Bíróságtól, hogy a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontját akként kell-e értelmezni, hogy külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjaknak egy magánalapítvány általi nyújtása az e rendelkezés értelmében vett „oktatás” fogalmába tartozik.

28 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy – amint az a Bíróság rendelkezésére álló iratokból kitűnik – a *Bucerius Jura* program alapvető célja külföldi jogi egyetemi kutatási vagy tanulmányi projektekhez való hozzáférés elősegítése, havi 1 000 euró, illetve – ha a tanulmányok elvégzésére Nagy-Britanniában vagy az Egyesült Államokban kerül sor – havi 1500 euró teljes ösztöndíjat magában foglaló pénzbeli juttatásoknak, 500 euró egyszeri elindulási juttatásnak a résztvevők számára történő nyújtása, az utazási költségek megtérítése, valamint tandíj címén egy legfeljebb 12 500 eurós támogatás révén, mivel a tandíjat 5000 euróig teljes mértékben, azon felül pedig 50%-ban támogatják.

29 Ennélfogva azt kell vizsgálni, hogy az „oktatásnak” a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett fogalma magában foglalja-e az oktatáshoz való hozzáférést, igenlő válasz esetén pedig azt, hogy a *Bucerius Jura* program keretében nyújtottakhoz hasonló ösztöndíjak beletartozhatnak-e ezen fogalomba.

30 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az „oktatás” fogalma 2000/43 irányelvben történő meghatározásának hiányában e kifejezés jelentését és terjedelmét – a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében – az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentése szerint kell meghatározni, figyelembe véve azon szövegkörnyezetet, amelyben azt használják, és azon szabályozás célkitűzéseit, amelynek részét képezi (lásd analógia útján: 2014. szeptember 3-i Deckmyn és Vrijheidsfonds ítélet, C-201/13, EU:C:2014:2132, 19. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 Mindenekelőtt, amint arra a főtanácsnok indítványának 22. és 23. pontjában rámutatott, az „oktatás” kifejezés – az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentése szerint – azokat a tevékenységeket és folyamatokat jelenti, amelyek révén többek között információt, ismereteket, értelmezést, attitűdöket, értékeket, készségeket, kompetenciákat és viselkedéseket közvetítenek vagy szereznek.

32 Márpedig ugyan nem kétséges, hogy az „oktatásnak” az általános nyelvhasználatban elfogadott szokásos jelentésébe tartoznak azok a jogi egyetemi kutatások és tanulmányok, amelyekhez a hozzáférést a *Bucerius Jura* program elő kívánja segíteni, meg kell állapítani, hogy maga ez a fogalom – első ránézésre – nem foglalja magában az oktatáshoz való hozzáférést, sem az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló pénzbeli juttatásokat.

33 Ezután, ami azt a szabályozási kontextust illeti, amelyben az „oktatás” fogalmát alkalmazzák, meg kell állapítani, hogy az a 2000/43 irányelv 3. cikkében szerepel. Márpedig ez a cikk ennek az irányelvnek a tárgyi hatályára vonatkozik, amely irányelv célja – 1. cikkének megfelelően – a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem keretrendszerének kialakítása azzal a szándékkal, hogy az egyenlő bánásmód elve a tagállamokban megvalósuljon.

34 Végezetül, ami az ezen irányelvvel elérni kívánt célkitűzéseket illeti, az irányelv (16) preambulumbekezdése kimondja, hogy fontos megvédeni minden természetes személyt a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetéssel szemben.

35 Ami konkrétan a 2000/43 irányelv tárgyi hatályát illeti, az irányelv (12) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a faji vagy etnikai származásra való tekintet nélkül minden ember részvételét lehetővé tevő, demokratikus és toleráns társadalmak fejlődésének biztosítása érdekében a faji vagy etnikai származáson alapuló hátrányos megkülönböztetés területén tett intézkedéseknek az ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében felsoroltakhoz hasonló területeket is le kell fedniük (2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet, C-391/09, EU:C:2011:291, 41. pont; 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet, C-83/14, EU:C:2015:480, 40. pont).

36 Ennélfogva – amint azt a Bíróság már megállapította – figyelemmel a 2000/43 irányelv céljára, az általa védeni kívánt jogok jellegére, valamint arra, hogy ez az irányelv csupán az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikkében elismert és az uniós jog általános elveinek egyikét képező egyenlőség elvének az érintett területen való kifejeződése, az említett irányelv hatályát nem lehet megszorító módon meghatározni (2011. május 12-i Runevič-Vardyn és Wardyn ítélet, C-391/09, EU:C:2011:291, 43. pont; 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet, C-83/14, EU:C:2015:480, 42. pont).

37 Márpedig – amint azt a főtanácsnok indítványának 32. és 34. pontjában megállapította – az „oktatás” 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett fogalmának teleológiai értelmezése megköveteli először is, hogy az oktatáshoz való hozzáférés e fogalom egyik alapvető aspektusának minősüljön, amennyiben az oktatáshoz való hozzáférés hiányában nem létezhet oktatás, továbbá amennyiben ezért ezen irányelv célja – azaz az oktatás területén a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem – nem valósulhat meg, ha a hátrányos megkülönböztetést megengedik az oktatáshoz való hozzáférés szakaszában.

38 Másodszor, egy kutatási projektben vagy tanulmányi programban való részvétellel kapcsolatos költségeknek az oktatáshoz való hozzáférés alkotóelemeinek kell minősülniük, és bele kell tartozniuk az „oktatás” fogalmába, mivel az ilyen részvételhez szükséges pénzügyi források rendelkezésre állása megszabhatja az említett projekthez vagy programhoz való hozzáférés feltételeit.

39 Ennélfogva úgy kell tekinteni, hogy az ösztöndíjak formájában nyújtott pénzbeli juttatások az „oktatás” 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett fogalmába tartoznak, amennyiben elegendően szoros kapcsolat áll fenn e pénzbeli juttatások, valamint a szintén e fogalomba tartozó kutatási projektben vagy konkrét tanulmányi programban való részvétel között. Ez a helyzet többek között akkor, ha ezek a pénzbeli juttatások a potenciális pályázók ilyen kutatási vagy tanulmányi projektben való részvételéhez kapcsolódnak, ha azok célja az e részvétel előtt álló esetleges pénzügyi akadályok összességének vagy egy részének felszámolása, és ha azok alkalmasak e cél elérésére.

40 Márpedig – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatra is figyelemmel – vélhetően ez a helyzet az alapeljárásban szóban forgó ösztöndíjak esetében, amennyiben azok – úgy tűnik – fel tudják számolni a külföldi jogi egyetemi kutatási projektekben vagy tanulmányi programokban való részvétel előtt álló pénzügyi akadályok összességét vagy egy részét azáltal, hogy hozzájárulnak ahhoz, hogy lehetővé tegyék az érintett pályázóknak, hogy szembenézzenek a külföldre utazásból eredő magasabb utazási és megélhetési költségekkel, valamint az említett kutatási projektekkel vagy tanulmányi programokkal kapcsolatos tandíjakkal.

41 Az alapítvány és a német kormány érvelésével ellentétben ezeket a megállapításokat nem cáfolják sem a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdése g) pontja megalkotásának körülményeiből eredő megfontolások, sem e rendelkezés rendszere.

42 Egyrészről ugyanis – amint arra a főtanácsnok indítványának 43. pontjában rámutatott – a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdése g) pontja megalkotásának körülményeiből nem tűnik ki egyértelműen, hogy a jogalkotási folyamatban az ezen irányelv alapjául szolgáló eredeti bizottsági javaslatban szereplő „magában foglalja a támogatásokat és az ösztöndíjakat, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és az oktatási rendszerek szervezeti felépítésére vonatkozó hatásköreit, valamint a kulturális és nyelvi sokszínűségüket” szavak elhagyását az uniós jogalkotó azon szándéka igazolta, hogy korlátozza e rendelkezés hatályát.

43 Másrészről – amint arra a főtanácsnok indítványának 44. és 45. pontjában rámutatott – sem az a körülmény, hogy a 2000/43 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése az ott felsorolt fogalmak többségének a hatályát kiegészítő elemekkel pontosítja, sem az, hogy a szakmai továbbképzést ezen irányelv 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja kifejezetten említi, nem teszi szükségessé az „oktatás” az említett irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett fogalmának a megszorító értelmezését, amely szembemenne az irányelvnek a jelen ítélet 34–36. pontjában felidézett célkitűzéseivel.

44 A fenti megfontolások összességére figyelemmel, az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/43 irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontját akként kell értelmezni, hogy külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjaknak egy magánalapítvány általi nyújtása az e rendelkezés értelmében vett „oktatás” fogalmába tartozik, amennyiben elegendően szoros kapcsolat áll fenn a nyújtott pénzbeli juttatások, valamint a szintén az „oktatás” fogalmába tartozó kutatási vagy tanulmányi projektekben való részvétel között. Ez a helyzet többek között akkor, ha ezek a pénzbeli juttatások a potenciális pályázók ilyen kutatási vagy tanulmányi projektben való részvételéhez kapcsolódnak, ha azok célja az e részvétel előtt álló esetleges pénzügyi akadályok összességének vagy egy részének felszámolása, és ha azok alkalmasak e cél elérésére.

A második kérdésről

45 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját akként kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett faji vagy etnikai származáson alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek minősül az, ha a valamely tagállamban székhellyel rendelkező magánalapítvány a külföldi jogi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjak nyújtását olyan pályázók számára tartja fenn, akik ebben a tagállamban sikeresen teljesítettek egy, az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló jogi vizsgát.

46 E cikk értelmében közvetett hátrányos megkülönböztetés áll fenn, ha egy látszólag semleges rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat bizonyos faji vagy etnikai származású személyeket más személyekhez képest különösen hátrányosan érinthet, kivéve ha ez a rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat jogszerű céllal objektív módon igazolható, továbbá e cél megvalósításának eszközei megfelelőek és szükségesek.

47 A „különös hátrány” e rendelkezés értelmében vett fogalmát akként kell érteni, hogy az azt jelenti, hogy különösen valamely adott faji vagy etnikai származású személyek azok, akik hátrányba kerülnek a szóban forgó rendelkezés, feltétel vagy gyakorlat miatt (lásd ebben az értelemben: 2015. július 16-i CHEZ Razpredelenie Bulgaria ítélet, C-83/14, EU:C:2015:480, 100. pont; 2017. április 6-i Jyske Finans ítélet, C-668/15, EU:C:2017:278, 27. pont).

48 Ez a fogalom tehát csakis akkor teljesül, ha az állítólagosan hátrányosan megkülönböztető intézkedés azzal a hatással jár, hogy egy adott etnikai származást hátrányos helyzetbe hoz. A kedvezőtlen bánásmód fennállását ezen túlmenően nem átfogó és absztrakt módon kell megállapítani, hanem egyedi és konkrét módon, a szóban forgó kedvező bánásmódhoz viszonyítva (2017. április 6-i Jyske Finans ítélet, C-668/15, EU:C:2017:278, 31. és 32. pont).

49 A jelen ügyben nem vitatott, hogy az alapeljárásban szóban forgó ösztöndíjak nyújtását illetően az alapítvány által előnyben részesített csoport olyan személyekből áll, akik esetében teljesül az első jogi államvizsga sikeres teljesítésével kapcsolatos feltétel, míg az előnyben nem részesített csoport az összes olyan személyből áll, akik esetében nem teljesül ez a feltétel.

50 Márpedig meg kell állapítani, hogy a 2017. április 6-i Jyske Finans ítélet (C-668/15, EU:C:2017:278) alapjául szolgáló ügyben fennálló körülményekhez hasonlóan, a Bíróság rendelkezésére álló iratok egyik eleme alapján sem lehet úgy vélni, hogy az első jogi államvizsga letételével kapcsolatos említett feltétel más etnikumú személyekhez képest erőteljesebben érint egy meghatározott etnikumhoz tartozó személyeket.

51 Ennélfogva az ilyen feltételen alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetés fennállásának megállapítása mindenesetre kizártnak tűnik.

52 Ebből következik, hogy a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját akként kell értelmezni, hogy nem minősül az e rendelkezés értelmében vett faji vagy etnikai származáson alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek az, ha a valamely tagállamban székhellyel rendelkező magánalapítvány a külföldi jogi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjak nyújtását olyan pályázók számára tartja fenn, akik ebben a tagállamban sikeresen teljesítettek egy, az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló jogi vizsgát.

A költségekről

53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

1) A személyek közötti, faji vagy etnikai származásra való tekintet nélküli egyenlő bánásmód elvének alkalmazásáról szóló, 2000. június 29-i 2000/43/EK tanácsi irányelv 3. cikke (1) bekezdésének g) pontját akként kell értelmezni, hogy külföldi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjaknak egy magánalapítvány általi nyújtása az e rendelkezés értelmében vett „oktatás” fogalmába tartozik, amennyiben elegendően szoros kapcsolat áll fenn a nyújtott pénzbeli juttatások, valamint a szintén az „oktatás” fogalmába tartozó kutatási vagy tanulmányi projektekben való részvétel között. Ez a helyzet többek között akkor, ha ezek a pénzbeli juttatások a potenciális pályázók ilyen kutatási vagy tanulmányi projektben való részvételéhez kapcsolódnak, ha azok célja az e részvétel előtt álló esetleges pénzügyi akadályok összességének vagy egy részének felszámolása, és ha azok alkalmasak e cél elérésére.

2) A 2000/43 irányelv 2. cikke (2) bekezdésének b) pontját akként kell értelmezni, hogy nem minősül az e rendelkezés értelmében vett faji vagy etnikai származáson alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetésnek az, ha a valamely tagállamban székhellyel rendelkező magánalapítvány a külföldi jogi kutatási vagy tanulmányi projektek támogatását célzó ösztöndíjak nyújtását olyan pályázók számára tartja fenn, akik ebben a tagállamban sikeresen teljesítettek egy, az alapeljárásban szóban forgóhoz hasonló jogi vizsgát.

Aláírások